

Įvadas

Viskas užgimsta, kad sužydėtų

Mano gyvenimo knyga pasakoja apie vilties kelią, kurio negaliu įsivaizduoti atskirai nuo savo šeimos, savo žmonių – visos Dievo tautos kelio. Kiekviename puslapyje, kiekviename žingsnyje – sykiu tai knyga ir apie tuos, kurie ėjo drauge su manimi, kurie keliavo prieš mus, seks paskui mus.

Autobiografija nėra asmeninė literatūra, ji veikiau primena mūsų kelionmaišį. O atmintis nėra tik tai, ką prisimename, bet ir tai, kas mus supa. Ji nėra tik apie tai, kas buvo, bet ir apie tai, kas bus. Pasak vieno meksikiečių poeto, atmintis yra niekada nesiliaujanti praeiti dabartis.

Atrodo, vakar, o išties – rytoj.

Įprastai sakoma: „lauk ir tikėkis“, – ispanų kalbos žodyne žodis *esperar* net ir reiškia viltį ar laukimą, – tačiau viltis visų pirma yra su aktyviu veiksmu susijusi dorybė ir pokyčių stimulas: tai – įtemptis, siejanti atmintį su utopija, kad būtų galima kurti svajones apie ateitį. Ir jeigu svajonė

subliūkšta, reikia vėl imti ją svajoti iš naujo – naujomis formomis, viltingai ją vėl įpučiant iš atminties žarijų.

Mes, krikščionys, turime žinoti, kad viltis neapgauna ir nenuvilia: viskas užgimsta, kad sužydėtų amžiną pavasarį.

Galiausiai tepasakysim tiek: neprisimenu nieko, kur nebūtų Taveš.

Prologas

Žmonės pasakoja, kad pasigirdo siaubingas trenksmas, tarsi žemės drebėjimas. Visą kelionę jautėsi stiprūs ir keisti virpesiai, o „laivas taip pakrypdavo, kad ryte negalėdavome pastatyti puodelio su late kava, nes jis apvirstų“; tačiau šįkart buvo kažkas kita: tai labiau priminė sprogimą, lyg bombą. Keleiviai išgužėjo iš salių bei kajučių ir nuskubėjo į denius, norėdami sužinoti, kas atsitiko. Buvo vėlyva popietė, laivas plaukė link Brazilijos krantų Porto Seguro kryptimi. Tai buvo ne bomba, veikiau duslus griaustinis. Garlais ir toliau plaukė, tačiau stūmėsi nerimastingai tarsi pasibaidęs arklys, smarkiai svyravo ir vis lėtėjo. Vienas vyras, vėliau daug valandų plūduriavęs vandenyje ištvėręs medžio nuolaužos, paliudys, kad aiškiai matė, kaip nuslydo kairės pusės variklio sraigtas ir velenas. Visiškai. Žmonės pasakojo, jog sraigtas perskrodė laivo korpusą, atverdamas gilų plyšį: vanduo gausiai plūdo vidun, užtvindė mechanikos skyrių ir greitai būtų užliejęs ir triumą, nes buvo panašu, kad sandariosios durys taip pat tinkamai

neveikė. Pasakojama, kad kažkas bandė lopyti plyšį metalo plokštėmis. Veltui.

Pasakojama, kad orkestrui buvo nurodyta groti toliau. Be perstojo.

Laivas vis labiau krypo ant šono, temo, jūra vis smarkiau šiaušėsi.

Kai tapo akivaizdu, jog pirminių nuraminimų keleiviams nebeužtenka, laivo kapitonas įsakė sustabdyti variklius, nurodė įjungti pavojaus sireną, o radistai išsiuntė pirmuosius SOS signalus.

Pagalbos šauksmo signalą pagavo keli netoliese plaukioję laivai, du garlaiviai ir net pora vandenyno lainerių. Jie tučtuojau atskubėjo, tačiau privalėjo sustoti atokiau, nes aiškiai matomas baltų dūmų stulpas kėlė grėsmę, jog gali įvykti prazūtingas garo katilų sprogimas.

Nuo tiltelio rėkdamas į megafoną kapitonas su vis didesne neviltimi ragino žmones laikytis rimties ir koordinavo gelbėjimo veiksmus, pirmenybę teikdamas moterims ir vaikams. Tačiau kai užslinko naktis, nepaprastai tamsi mėnulio jaunosios naktis, ir laive nutrūko elektros energijos tiekimas, padėtis visiškai pašlijo.

Buvo nuleistos gelbėjimosi valtyys, tačiau laivas jau buvo siaubingai pakrypęs: daugelis valčių staigiai smigo žemyn, atsitrenkdamos į korpusą, kitos pasirodė buvusios palaikės ir jų nebuvo įmanoma naudoti, į jas sunkėsi vanduo, kurį keleiviai stengėsi išsemti savo kepurėmis. Dar kitos, žmonėms į jas sprausite spraudžiantis, apvirto arba ėmė skęsti dėl per didelės apkrovos. Daugelis keleivių buvo iš slėnių bei lygumų kilę amatininkai ir valstiečiai, jie niekada anksčiau nebuvo matę jūros ir nemokėjo plaukti. Maldos maišėsi su riksmiais.

Kilo panika. Daugybė keleivių įkrito arba šoko į jūrą ir nuskendo.

Pasakojama, kad kai kuriuos jų įveikė neviltis. Kitus, kaip buvo rašoma vietos spaudoje, gyvus suėdė rykliai.

Toje sumaištyje kilo begalė peštynių, bet buvo ir daug drąsos bei pasiaukojimo gestų. Padėjęs dešimtimis žmonių, vienas jaunuolis, gavęs gelbėjimosi ratą, laukė savo eilės šokti į vandenį. Kaip tik tuomet jis pastebėjo senyvo amžiaus žmogų, nemokantį plaukti ir netilpusį į nei vieną iš gelbėjimosi valčių, senolis šaukėsi pagalbos. Vaikinukas užmovė jam savo gelbėjimosi ratą, šoko į vandenį drauge su juo ir stengėsi priplaukti prie artimiausios gelbėjimosi valtys. Plaukė iš visų jėgų, kai bangų ošimą perrėkė vis smarkiau susirūpinę balsai: rykliai! rykliai! Jaunuolį užpuolė. Vienoje valtyje buvusiam bičiuliui pavyko įtraukti jį į vidų, tačiau sužalojimai buvo pražūtingi. Neilgai trukus vaikas mirė.

Kai išgyvenusieji papasakojo jo istoriją, Argentina susigraudino. Šio vaikino gimtajame miestelyje Entre Rios provincijoje jo vardu buvo pavadinta mokykla. Jis buvo iš Pjemonto kilusio emigranto ir argentinietės sūnus, jam buvo ką tik suėję dvidešimt vieneri: jo vardas – Anacleto Bernardi.

Gerokai prieš vidurnaktį laivas visiškai paniro po vandeniui, laivo priekis pakilo vertikaliai ir, išleidęs paskutinį, veik gyvulišką stūgtelėjimą, smigo į daugiau nei 1 400 metrų gylį. Keletas liudininkų tvirtino, kad kapitonas pasiliko laive iki pat galo ir likusiems orkestrantams liepė groti „Karališkąjį maršą“. Jo kūnas niekada nebuvo rastas. Tikrai žinoma, kad prieš pat garlaiviui nuskestant pasigirdo daug šūvių. Teigiama, kad juos paleido šturmanai, kurie, padarę viską, ką galėjo gelbėti keleivius, nusprendė nenorintys kankintis skęsdami.

Kai kurioms gelbėjimo valtims pavyko pasiekti artimiausius pagalbon atskubėjusius laivus ir, pasitelkus papildomas gelbėjimosi valtis, buvo išgelbėtas ne vienas šimtas žmonių.

Iki vėlyvos nakties iš vandens buvo traukiami žmonės, kurie kaip įmanydami stengėsi išsilaikyti paviršiuje, nors tokių buvo nedaug. Kai prieš švintant į katastrofos vietą atplaukė kiti Brazilijos garlaiviai, išgyvenusiųjų nebebuvo.

Tas 150 metrų ilgio laivas amžiaus pradžioje buvo prekybinio laivyno pasididžiavimas, prestižiškiausias Italijos laineris, kursavęs vandenynu. Juo keliavo tokios asmenybės kaip Arturo Toscanini, Luigi Pirandello ar Carlosas Gardelis, argentinietiškojo tango legenda. Tačiau tie laikai jau seniai buvo nugrimzdę praeitin. Juos nuo to momento skyrė pasaulinis karas, savo padarė ir nusidėvėjimas, aplaidumas ir prasta techninė priežiūra. Dabar dėl neužtikrintos bendros būklės laivas buvo labiau žinomas kaip balaàna – balerina. Jam išplaukiant į paskutinį savo reisą, pats laivo kapitonas buvo nemaloniai nustebęs, kad juo plauks daugiau nei 1 200 keleivių, daugiausia migrantai iš Pjemonto, Ligūrijos ir Veneto regionų. Bet buvo jų ir iš Markės, Bazilikatos, Kalabrijos. Remiantis to meto Italijos tarnybų pateiktais duomenimis, per katastrofą žuvo daugiau kaip 300 žmonių, teigiama, kad dauguma jų buvo įgulos nariai; tačiau Pietų Amerikos spaudoje minimas skaičius buvo kur kas didesnis, daugiau nei dvigubai, įskaitant nelegalius migrantus, ne vieną dešimtį sirų emigrantų ir padienius žemės ūkio darbininkus, kurie iš Italijos kaimų vyko į Pietų Ameriką dirbti žiemos sezono darbu.

Nors Italijos režimas laivo sudužimo padarinius stengėsi sumenkinti, slėpė jų mastą, ši katastrofa tapo Italijos „Titaniku“.

Nežinau, kiek kartų girdėjau pasakojant to laivo istoriją. Laineris buvo pavadintas karaliaus Viktoro Emanuelio III dukters vardu, kuriai, praėjus keletui metų ir baigiantis kitam baisiam karui, taip pat buvo lemta tragiškai žūti Buchenvaldo lageryje. „Princesė Mafalda“. Ši istorija buvo pasakojama šeimose.

Ji buvo pasakojama visame *barrio**.

Apdainuojama migrantų dainose abipus vandenyno: „Nuo Italijos krantų „Mafalda“ plukdė per tūkstantį keliauninkų [...]. Tėvai ir motinos glėbiuose spaudė savo vaikus, pasiglemžiamus bangų.“

Mano seneliai ir jų vienturtis sūnus Mario – jaunuolis, vėliau tapęs mano tėvu, – buvo nusipirkę bilietus į ilgą kelionę per Atlantą kaip tik tuo laivu, 1927 m. spalio 11 d. išplaukusi iš Genujos uosto į Buenos Aires.

Bet neišplaukė.

Kad ir kaip stengėsi, jie nespėjo parduoti to, ką turėjo. Galų gale, nepaisant įdėtų pastangų, Bergoglio šeima buvo priversta iškeisti bilietus ir atidėti savo išvykimą į Argentina.

Todėl šiandien aš – čia.

Neįsivaizduojate, kiek kartų dėkojau Dievo Apvaizdai.

* Rajonas, miesto dalis, kaimynystė (isp.).

